

Львівський національний університет імені Івана Франка
(повне найменування вищого навчального закладу)
Філологічний факультет
Катедра польської філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. декана філологічного
факультету
доц. Крохмальний Р. О.

“31” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Польський мовленнєвий етикет на тлі інших культур

галузь знань	(назва навчальної дисципліни) <u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	(шифр і назва напрямку підготовки) <u>035 Філологія</u>
спеціалізація	(шифр і назва спеціальності) <u>035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська,</u> (назва спеціалізації) <u>035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська,</u> (назва спеціалізації) <u>035.039 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська</u> (назва спеціалізації) <u>035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська</u> (назва спеціалізації) <u>035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька</u> (назва спеціалізації)
факультет	<u>Філологічний</u> (назва інституту, факультету, відділення)

Львів – 2023 рік

Робоча програма дисципліни «Польський мовленнєвий етикет на тлі інших культур» для студентів 2 курсу освітнього рівня «магістр» філологічного факультету за спеціальністю 035 Філологія спеціалізацією

035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська
035.038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська
035.039 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська
035.035 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська
035.036 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023.

Розробники:

Кравчук Алла Миколаївна

професор кафедри польської філології, доктор філологічних наук.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького
Протокол № 1 від "31" серпня 2023 року
В.о завідувача кафедри польської філології

(підпис)

(доц. Лозинська О.Г.)
(прізвище та ініціали)

"31" серпня 2023 року

Затверджено Вченою радою філологічного факультету

Протокол № 1 від "31" серпня 2023 року

"31" серпня 2023 року

Голова _____

(підпис)

(доц. Крохмальний Р. О.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

У вибіркового курсі “Польський мовленнєвий етикет на тлі інших культур” розглядаються загальнотеоретичні проблеми мовної прагматики, теорій мовленнєвих актів, моделей мовної ввічливості, а також, на тлі інших культур Європи й інших країн світу, детально аналізуються польські способи звертання – прономінальні й номінальні, зокрема й адресативні форми, мовленнєві акти привітань, вітань і прощань, подяки, прохань та інші мовленнєві акти, в яких увиразнено відмінності польської культури та ввічливості на тлі інших культур і мовних звичаїв. Важливим елементом порівняння виступають звичаї і мовленнєві акти української мови. До обговорення залучаються також елементи мовневої ввічливості в польській мові в Україні.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4 (стаціонар), 4 (заочна форма)	Галузь знань 03 <u>(гуманітарні науки)</u> (шифр, назва)	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність 035 (філологія) <u>(шифр, назва)</u>	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2	Спеціалізація	1-й	1-й
	035.038 Слов’янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська	<i>Семестр</i>	
	035.039 Слов’янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська	1-й	1-й
Загальна кількість годин 120: – 32 аудиторних + 88 самостійної роботи (стаціонар), 120: – 14 аудиторних + 106 самостійної роботи (заочна форма)	035.035 Слов’янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська 035.036 Слов’янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька	<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 (1 л., 1 пр.), самостійної роботи студента – 5,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр	16	8
		<i>Практичні</i>	
		16	6
		<i>Лабораторні</i>	

		<i>Самостійна робота</i>	
		88	106
		ІНДЗ: есе	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є ознайомлення студентів з теоретичними проблемами лінгвопрагматики й мовленнєвого етикету, вивчення специфіки засад і форм польської й української мовної ввічливості на тлі мовленнєвого етикету й культури інших народів.

Для досягнення мети навчальної дисципліни “Польський мовленнєвий етикет на тлі інших культур” в процесі її викладання необхідно вирішити такі **завдання**:

- 1) ознайомити студентів з теоріями мовленнєвих актів;
- 2) проаналізувати зі студентами поняття моделі ввічливості в польській та українській культурах на тлі інших;
- 3) сформулювати у студентів розуміння специфіки мовленнєвих актів у польській та українській мовній ввічливості на тлі культури інших народів.

Після вивчення курсу студент повинен

знати:

- поняття “мовленнєвий акт”, “лінгвопрагматика”, “перформатив”, “локуція”, “іллокуція”, “перлокуція”, “успішність мовленнєвого акту”, “модель ввічливості”, “адресативна форма”, “титулятура”;
- типи мовленнєвих актів на основі різних типологічних критеріїв;
- основи історії вчень про мовленнєві акти;
- специфіку польських й українських актів мовленнєвого етикету на тлі інших культур;
- яскраві диференційні ознаки мовленнєвого етикету вибраних культур Європи та світу;
- наукові та науково-популярні видання, що пропагують правила етикетної поведінки.

уміти:

- визначати типи мовленнєвих актів за різними критеріями;
- аналізувати й ілюструвати прикладами модель польської й української мовної ввічливості;
- аналізувати диференційні ознаки мовленнєвого етикету вибраних культур Європи та світу;
- правильно реалізувати етикетні акти польської мови;
- виправляти помилки у сфері польського мовленнєвого етикету.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Лінгвопрагматика й мовленнєвий етикет

Тема 1. Поняття лінгвопрагматики й мовленнєвого акту. Типи мовленнєвих актів

Лінгвопрагматика. Теорія перформативів. Мовленнєвий акт. Аспекти мовленнєвого акту: локуція, іллокуція, перлокуція. Основні типології мовленнєвих актів (J. Austin, J. Searle). Безпосередні й посередні мовленнєві акти. Відмінності різних культур з огляду на домінування в них посередніх і безпосередніх мовленнєвих актів.

Основна література:

1. Akty mowy. [W:] Język polski. Kompendium. Red. M. Derwojedowa, H. Karaś i D. Kopcińska. Warszawa, 2005. S. 552-561.
2. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
3. Grzegorzycowa R. Język w działaniu. Struktura aktu komunikacji. Typy aktów mowy. Akty mowy bezpośrednie i pośrednie. [W:] R. Grzegorzycowa. Wstęp do językoznawstwa. Warszawa, 2007. S. 62-70.
4. Zdunkiewicz D. Akty mowy. [W:] Współczesny język polski. Red. J. Bartmiński. Lublin, 2001. S. 269-280.

Тема 2. Поняття мовленнєвого етикету

Поняття мовленнєвого етикету. Мовленнєвий етикет і мовна ввічливість: можливі відмінності у трактуванні. Культурна обумовленість актів мовленнєвого етикету (вибрані ознаки). Традиційні ознаки польської мовної ввічливості. Етикет і щирість.

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
3. Marcjanik M. Etykieta językowa. [W:] Współczesny język polski. Red. J. Bartmiński. Lublin, 2001. S. 281-291

Тема 3. Модель польської мовної ввічливості на тлі інших культур

Модель польської мовної ввічливості. Мовноетикетна „гра”. „Модель підвладного”: зміни в традиційних підходах до мовної ввічливості в Польщі й Україні (на тлі інших культур) поль. Акти позитивної оцінки партнера як прояв традиційної вартості „моделі підвладного” і змін мовноетикетних звичаїв поляків та українців. Інші зміни в традиційній моделі польської ввічливості та їх причини. Модель польської ввічливості на тлі української: традиції і зміни.

Основна література:

1. Drabik B. Komplement i komplementowanie jako akt mowy i komunikacyjna strategia. Kraków, 2004.
2. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
3. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
4. Marcjanik M. Polska grzeczność językowa. Kielce, 2002.

Тема 4. Теорії мовної ввічливості

Теорії мовної ввічливості. Максими / засади конверсації (H.P. Grice). Правила прагматичної компетенції і засади ввічливого контакту (R. Lakoff). Засади ввічливої поведінки (G.N. Leech). „Позитивне” і „негативне” обличчя (P. Brown, S. Levinson). Розвиток концепцій мовленнєвої ввічливості в Польщі (K. Ożóg, M. Marcjanik, J. Antas та ін.)

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Żurek A. Teorie grzeczności językowej. [W:] A. Żurek. Grzeczność językowa w polszczyźnie cudzoziemców. Łask, 2008. S. 22-33.

Змістовий модуль 2. Польський мовленнєвий етикет на тлі українського і з урахуванням мовленнєвого етикету в інших культурах. Культурні й соціолінгвістичні передумови реалізації актів мовленнєвого етикету

Тема 5. Слова *pan, pani, panowie, panie, państwo* в польській мові на тлі інших мов

Слова *pan, pani, panowie, panie, państwo* в польській мові на тлі інших мов і культур. Багатозначність слів *pan, pani* в польській мові на тлі української. Гонорифікативні займенники. Польські й українські особові займенники в комунікації (історичний зріз і сучасність). Відносини на „*pan*”, „*wy*” і „*ty*” і прономінальні форми звертання до адресата. Перехід на „*ty*”. Сучасні нормативні дискусії на тему прономінальної адресативності: *wy – państwo (panowie, panie), byli – byliście*: ситуація в польській мові в Польщі і в Україні. *Pan, pani* зневажливе: ситуація в польській мові в Польщі і в Україні.

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
3. Krawczuk A. Struktura referująca „*pan / pani + imię*” w tekstach czasopism wydawanych po polsku w Ukrainie, „*Respectus Philologicus*”, 2023, 43 (48), s. 62-74.

Тема 6. Адресативна система польської мови на тлі української та інших культур

Адресативна система польської мови на тлі української та інших культур. Предикативні, номінальні й атрибутивно-номінальні форми звертання до адресата в

польській мові. Титулятура. Академічна адресативна система: динаміка змін. Традиційна мовна ввічливість й „інклюзивна” ввічливість. Інші нові тенденції вживання адресативних форм (нові титули). Проблеми адресативності польської мови в Україні. Проблема адресатива „*pan / pani + ім'я*”. Адресативні системи в інших європейських мовно-культурних спільнотах.

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
3. Krawczuk A. Swoistość form adresatywnych w tekstach współczesnych gazet polskojęzycznych wydawanych w Ukrainie (na tle normy ogólnopolskiej), „Poradnik Językowy” 2022, z. 10 (799), s. 39–66.
4. Marcjanik M. ABC grzeczności językowej. [W:] Polszczyzna na co dzień. Red. M. Bańko. Warszawa, 2006. S. 231-310.

Тема 7. Привітальні мовленнєві акти

Види привітальних актів – побажання і привітання (*życzenia* і *gratulacje*) у польській мові на тлі схожих актів української та інших мов. „Gratulacje” у давній польській увічливості. „Życzenia” і „gratulacje” у свідомості молодих носіїв полонійної польської мови в Україні. Світ цінностей полонійної молоді в Україні крізь призму актів побажань. „Gratulacje” і „życzenia” в текстах сучасної польськомовної преси в Україні. Специфіка привітальних мовленнєвих актів в інших культурах світу.

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
3. Krawczuk A. „Życzę zdrowia i cierpienia...” Pragmatyka życzeń i gratulacji w polszczyźnie młodzieży polskiego pochodzenia na Ukrainie. [W:] Tożsamość na styku kultur. T. 4. Red. I. Masojć, H. Sokołowska, Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 2021, s. 211-229.

Тема 8. Соціолінгвістична диференціація різних актів мовленнєвого етикету

Соціолінгвістична диференціація актів польського мовленнєвого етикету на тлі інших культур. Специфіка вираження вітань, прощань, передавання вітань, прохань, подяки в польській та українській культурах на тлі інших культур. Польській та українській

мовленнєвий етикет на тлі мовленнєвого етикету інших народів Європи та світу (підсумування). Специфіка польського мовленнєвого етикету в Україні (підсумування).

Основна література:

1. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
2. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistyk ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
3. Krawczuk A., Bundza I. Performatyw Witam(y) w świadomości językowej ukraińskich studentów uczących się polszczyzny. [W:] Współczesny dyskurs glottodydaktyczny. XXX-lecie działalności Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców UMCS. Refleksje jubileuszowe. Pod red. A. Dunin-Dudkowskiej i A. Małycki. Lublin, 2022. S. 345–372.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього го	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Л	П	лаб	Інд	С		Л	П	лаб	Інд	С
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Лінгвопрагматика й мовленнєвий етикет												
Тема 1.	2	1	1			4		1	1			4
Тема 2.	2	1	1			8		1	1			8
Тема 3.	2	1	1			8		1	1			8
Тема 4.	2	1	1			4		1				8
Разом – зм. модуль 1	8	4	4			24		4	3			28
Змістовий модуль 2. Польський мовленнєвий етикет на тлі українського і з урахуванням мовленнєвого етикету в інших культурах. Культурні й соціолінгвістичні передумови реалізації актів мовленнєвого етикету												
Тема 5.	2	1	1			14		1	1			18
Тема 6.	2	1	1			18		1	1			20
Тема 7.	2	1	1			18		1	1			20
Тема 8.	2	1	1			14		1				20
Разом – зм. модуль 2	8	4	4			64		4	3			78
Усього годин	16	8	8			88		8	6			106

5. Теми практичних занять

Стаціонарна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Аспекти мовленнєвого акту: локуція, іллокуція, перлокуція. Типи мовленнєвих актів. Безпосередні й посередні мовленнєві акти в різних культурах.	2
2.	Етикет і щирість у різних культурах.	2
3.	Акти позитивної оцінки партнера як прояв традиційної вартості „моделі підвладного” і змін мовноетикетних звичаїв поляків та українців на тлі інших культур Європи та світу.	2
4.	„Позитивне” і „негативне” обличчя в різних культурах	2
5.	Займенники (зокрема й гонорифікативні) в мовленнєвому етикеті різних культур.	2
6.	Адресативні системи в різних культурах.	2
7.	Привітальні мовленнєві акти в різних культурах.	2
8.	Соціолінгвістична диференціація мовленнєвих актів у різних культурах.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Польська та українська ввічливість на тлі німецької	4
2.	Польська та українська ввічливість на тлі італійської та іберійської	8
3.	Польська та українська ввічливість на тлі французької	8
4.	Польська та українська ввічливість на тлі голандської	4
5.	Польська та українська ввічливість на тлі шведської	10
6.	Польська та українська ввічливість на тлі американської	16
7.	Польська та українська ввічливість на тлі англійської	16
8.	Польська та українська ввічливість на тлі ввічливості в арабському світі	12
9.	Приготування есе з проблем мовленнєвого етикету	10
	Разом	88

7. Методи навчання

- словесні: лекція, пояснення; бесіда (евристична і репродуктивна; вступна, поточна, підсумкова);
- демонстраційний;
- ілюстраційний;

- практичні (виконання письмових робіт і усних завдань).

8. Методи контролю та розподіл балів

Поточний контроль і самостійна робота				Сума
Виконання завдань	Активність на заняттях	Письмова індивідуальна робота	Підсумкові тестові завдання	100
Дві презентації на тему мовленнєвого етикету інших народів - (15+15) = 30 балів	10 балів	Есе - 30 балів	30 балів	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендована література

Статті для обов'язкового самостійного опрацювання:

1. Adamska A., Waluch-de la Torre E. Grzeczność iberyjska a polska, [w:] Grzeczność iberyjska a polska, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 133-152.
2. Danecki J. Grzeczność w świecie arabskim, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 239-250.
3. Nagórko A., Grzeczność wasza i nasza, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 69-86 [do lektury: s. 76-85].
4. Sobolewska K. Grzeczność po włosku, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 123-131.
5. Szmilichowski A. Dym z komina sąsiada. Grzeczność po szwedzku, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 197-215.

6. Szostkiewicz A. Hello, how are you? Angielska grzeczność nieodświętna, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 87-102.
7. Sztankó E.B., Sztankóné Stryjniak E. Grzeczność po węgiersku, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 183-196.
8. Tomaszewicz T. Grzeczność francuska na tle koncepcji grzeczności językowej, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 11-24.
9. Tomiczek E. Grzeczność nasza i niemiecka, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 43-68.
10. Warakomska D. Grzeczność Stanach Zjednoczonych, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 263-282.
11. Wasylewicz J. Grzeczność holenderska w oczach Polaka, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 153-174.
12. Wołk E. Grzeczność w Etiopii, [w:] Grzeczność nasza i obca, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005, s. 251-261.

Базова література

3. Akty mowy. [W:] Język polski. Kompendium. Red. M. Derwojedowa, H. Karaś i D. Kopcińska. Warszawa, 2005. S. 552-561.
4. Drabik B. Komplement i komplementowanie jako akt mowy i komunikacyjna strategia. Kraków, 2004.
5. Grzeczność na krańcach świata. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2007.
6. Grzeczność nasza i obca. Red. M. Marcjanik. Warszawa, 2005.
7. Grzegorzczkowska R. Język w działaniu. Struktura aktu komunikacji. Typy aktów mowy. Akty mowy bezpośrednie i pośrednie. [W:] R. Grzegorzczkowska. Wstęp do językoznawstwa. Warszawa, 2007. S. 62-70.
8. Krawczuk A. Pragmalingwistyka. Polska etykieta językowa. Zmiany w zwyczajach językowych Polaków na przełomie wieków. [W:] A. Krawczuk. Leksykologia i kultura języka polskiego dla polonistów ukraińskich T. 1-2. Kijów, 2011. T. 2.: Kultura języka. S. 422-489.
9. Krawczuk A. Struktura referująca „pan / pani + imię” w tekstach czasopism wydawanych po polsku w Ukrainie, „Respectus Philologicus”, 2023, 43 (48), s. 62-74.
10. Krawczuk A. Swoistość form adresatywnych w tekstach współczesnych gazet polskojęzycznych wydawanych w Ukrainie (na tle normy ogólnopolskiej), „Poradnik Językowy” 2022, z. 10 (799), s. 39-66.
11. Krawczuk A. „Życzę zdrowia i cierpienia...” Pragmatyka życzeń i gratulacji w polszczyźnie młodzieży polskiego pochodzenia na Ukrainie. [W:] Tożsamość na styku kultur. T. 4. Red. I. Masojć, H. Sokołowska, Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 2021, s. 211-229.
12. Krawczuk A., Bundza I. Performatyw Witam(y) w świadomości językowej ukraińskich studentów uczących się polszczyzny. [W:] Współczesny dyskurs glottodydaktyczny. XXX-lecie działalności Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców UMCS. Refleksje jubileuszowe. Pod red. A. Dunin-Dudkowskiej i A. Małycki. Lublin, 2022. S. 345-372.
13. Marcjanik M. ABC grzeczności językowej. [W:] Polszczyzna na co dzień. Red. M. Bańko. Warszawa, 2006. S. 231-310.
14. Marcjanik M. Etykieta językowa. [W:] Współczesny język polski. Red. J. Bartmiński. Lublin, 2001. S. 281-291.
15. Marcjanik M. Polska grzeczność językowa. Kielce, 2002.
16. Markowski A. Językowa grzeczność po polsku. [W:] A. Markowski. Jak dobrze pisać i mówić po polsku. Warszawa, 2000. S. 53-101.
17. Zdunkiewicz D. Akty mowy. [W:] Współczesny język polski. Red. J. Bartmiński. Lublin, 2001. S. 269-280.
18. Zgółkowie H. i T. Językowy savoir-vivre. Praktyczny poradnik posługiwania się polszczyzną w sytuacjach oficjalnych i towarzyskich. Poznań, 2001.

19. Żurek A. Teorie grzeczności językowej. [W:] A. Żurek. Grzeczność językowa w polszczyźnie cudzoziemców. Łask, 2008. S. 22-33.

Додаткова література

1. Działanie za pomocą słów: pragmatyka. [W:] Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa. Red. E. Tabakowska. Kraków, 2001. S. 203-241.
2. Etykieta językowa. [W:] Język polski. Kompendium. Red. M. Derwojedowa, H. Karaś i D. Korcińska. Warszawa, 2005. S. 627-633.
3. Etykieta językowa. [W:] Język a komunikacja 4: Język trzeciego tysiąclecia II. T. I: Nowe oblicza komunikacji we współczesnej polszczyźnie. Red. G. Szpila. Kraków, 2002. S. 347-406.
4. Język a Kultura. T. 6: Polska etykieta językowa. Red. J. Anusiewicz i M. Marcjanik. Wrocław, 1992.
5. Język a Kultura. T. 17: Życzliwość i agresja w języku i kulturze. Red. A. Dąbrowska i A. Nowakowska. Wrocław, 2005.
6. Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska J. Cze jołopie!, czyli o grzeczności uczniowskiej. [W:] M. Karwatowska, J. Szpyra-Kozłowska. Lingwistyka płci. On i ona w języku polskim. Lublin, 2005. S. 197-223.
7. Kita M. Językowe rytuały grzecznościowe. Katowice, 2005.
8. Łaziński M. O panach i paniach. Polskie rzeczowniki tytułowe i ich asymetria rodzajowo-płciowa. Warszawa, 2006.
9. Marcjanik M. Grzeczność w komunikacji językowej. Warszawa, 2007.
10. Ożóg K. Uwagi o współczesnej polskiej grzeczności językowej. [W:] K. Ożóg. Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Rzeszów, 2001. S. 73-84.
11. Skudrzykowa A., Urban K. Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej. Kraków – Warszawa, 2000.
12. Tannen D. „Przykro mi, nie będę za nic przepraszać”. Dlaczego kobiety przepraszają częściej niż mężczyźni i czemu ma to znaczenie. [W:] D. Tannen. Mówię to, bo cię Kocham: Jak to się dzieje, że rozmawiając, możemy wzmocnić lub zniszczyć nasze więzi. Przeł. P. Budkiewicz. Poznań, 2002. S. 157-194.
13. Współczesna polszczyzna. Wybór opracowań. T. 3: Akty i gatunki mowy. Red. J. Bartmiński, S. Niebrzegowska-Bartmińska i J. Szadura. Lublin, 2004.

10. Інформаційні ресурси

Słownik języka polskiego // <https://sjp.pwn.pl/>

Wielki słownik języka polskiego // <http://wsjp.pl>

Poradnia językowa PWN. <https://sjp.pwn.pl/poradnia>, inne internetowe poradnie językowe.